

جامعه‌شناسی 1 (پایه دهم انسانی)

درس دوم

«پدیده‌های اجتماعی»

(آنچه با هم پدید می‌آوریم)

مفاهیم کلیدی

کنش اجتماعی، انواع کنش، پدیده اجتماعی، ارزش اجتماعی، هنجار اجتماعی

خلاصه درس

- ***کنشها انواعی دارند برخی مانند تفکر و تخیل، کنش درونی و برخی مانند راه رفتن و نشستن، کنش بیرونی هستند. برخی از آنها فردی و برخی اجتماعی اند.
- تعریف کنش اجتماعی: «کنش اجتماعی» نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود. مثلا: لباس پوشیدن شما در موقعیت‌های مختلف، متفاوت است؛ زیرا شما در پوشیدن لباس دیگران را در نظر می‌گیرید.
- با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی شما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود.
- در کنش اجتماعی، آگاهی و اراده کنشگر، ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست.
- کنش اجتماعی، تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد.
- کنش اجتماعی خردترین «پدیده اجتماعی» است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن می‌باشند.
- به کنش اجتماعی و پیامدهای آن "پدیده اجتماعی" می‌گویند.
- «هنجار اجتماعی»: شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. مثلاً در هر جامعه‌ای احوالپرسی از دیگران، شیوه‌های معینی دارد.

«ارزش های اجتماعی»: پدیده های مطلوب خواستنی اند که مورد پذیرش و توجه همگان هستند و افراد یک جامعه نسبت به آنها گرایش و تمایل دارند.

*** رابطه بین کنش با هنجار و ارزش

اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی گیرد در نتیجه هیچ یک از ارزش های اجتماعی مانند عدالت، امنیت و آزادی محقق نمی شوند.

*** مهم ترین تمایز بین پدیده های اجتماعی و پدیده های طبیعی

پدیده های اجتماعی را انسان ها خلق می کنند و نتیجه کنش های افراد هستند؛ در حالیکه پدیده های طبیعی را انسان ها خلق نکرده اند.

سوالات صحیح و غلط

- 1- کنش اجتماعی، کنشی است که فرد به تنهایی انجام می دهد. (غ)
- 2- کنش اجتماعی خرد ترین پدیده اجتماعی است. (ص)
- 3- اگر کنش اجتماعی نباشد هیچ هنجاری شکل نمی گیرد ولی ارزشهای اجتماعی تحقق می یابد. (غ)
- 4- کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت می گیرد. (غ)
- 6- با در نظر گرفتن دیگران کنش فردی به کنش اجتماعی تبدیل می شود. (ص)

سوالات کامل کردنی

- 1- در کنش اجتماعی آگاهی و اراده... کنشگر... ناظر به دیگران، ویژگی ها و اعمال آنهاست.
- 2- بعضی کنش ها مانند تفکر، کنش... درونی... هستند، و برخی مانند نشستن، کنش... بیرونی... هستند.
- 3- خردترین پدیده اجتماعی... کنش اجتماعی... است.
- 4- افراد با عمل کردن بر اساس ارزشها و هنجارها به آنها... تداوم و استمرار... می بخشند.
- 5- به کنش اجتماعی و پیامد های آن... پدیده های اجتماعی... می گویند.

سوالات چهار گزینه ای

- 1- از آنجا که افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می کنند، پدیده های اجتماعی هستند.

الف) معنا دار ب) هدف دار ج) آزادی د) آگاهانه

2- کدامیک از گزینه های زیر کنش درونی انسان است .

الف) لبخند زدن ب) فکر کردن ج) راه رفتن د) لباس پوشیدن

3- به شیوه انجام دادن کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه است، می گویند .

الف) ارزش اجتماعی ب) نقش اجتماعی ج) جامعه پذیری د) هنجار اجتماعی

سوالات کوتاه پاسخ

1- انواع کنش ها را نام برده و یک مثال برای هر کدام بنویسید.

کنش فردی مانند انجام کار شخصی خود کنش اجتماعی مانند سلام کردن به دیگران

کنش درونی مانند خیال پردازی کنش بیرونی مانند راه رفتن

2- کنش اجتماعی و پیامد های آن را چه می نامند؟ پدیده اجتماعی

3- دو نمونه پدیده اجتماعی را نام ببرید؟ مدرسه - خانواده

4- اگر فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در مکانی مطالعه می کند و حال اگر فرد دیگری وارد شود، مطالعه او به چه کنشی تبدیل می شود؟ کنش اجتماعی

5- مهم ترین تمایز بین پدیده های طبیعی و پدیده های اجتماعی چیست؟ پدیده های اجتماعی را انسان ها خلق کرده اند و نتیجه کنش های افراد هستند ولی پدیده های طبیعی را خیر

سوالات تشریحی

1 - کنش اجتماعی را تعریف کنید و مثال بزنید؟ کنش اجتماعی، نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام میشود در کنش اجتماعی آگاهی و اراده کنشگر ، ناظر به دیگران ، ویژگی ها و اعمال آنهاست .

1. لباس پوشیدن شما در موقعیت های مختلف، متفاوت است؛ زیرا شما در پوشیدن لباس دیگران را در نظر می گیرید
2. با ورود معلم به کلاس، از جا بر می خیزیم 3. ما به دوست خود سلام می کنیم یا پاسخ سلام او را میدهیم 4. هنگام سوار شدن به اتوبوس، حق تقدّم را رعایت میکنیم و.....

2- آیا کنش اجتماعی تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد؟ مثال بزنید.

خیر، کنش اجتماعی، تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد. مثلاً وقتی راننده‌ای پشت چراغ قرمز می‌ایستد، مقرراتی را رعایت میکند که مورد قبول دیگران است. به همین دلیل کنش او اجتماعی است. حتی رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین مخفی، کنش اجتماعی است.

3- رابطه میان کنش اجتماعی و هنجارها و ارزشها چگونه است؟

اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ یک از ارزشهای اجتماعی مانند عدالت، امنیت و آزادی محقق نمی‌شوند

4- مفاهیم زیر را تعریف کنید :

الف- هنجار: هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. مثلاً در هر جامعه‌ای احوالپرسی از دیگران، شیوه‌های معینی دارد.

ب- ارزش: ارزشهای اجتماعی آن دسته از پدیده‌های، مطلوب و خواستنی‌اند که مورد توجه و پذیرش همگان هستند و افراد یک جامعه نسبت به آنها **گرایش و تمایل** دارند.

5- تفاوت پدیده‌های اجتماعی و پدیده‌های طبیعی را بنویسید. پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها خلق می‌کنند و نتیجه کنش افراد هستند؛ ولی پدیده‌های طبیعی را انسان‌ها خلق نکرده‌اند.

6- تفاوت مهم بین ارزش و هنجار را بنویسید. ارزش‌ها از جنس **هدف و مقصود** هستند ولی هنجارها از جنس **وسیله و روش** رسیدن به ارزش‌ها هستند.

فعالیت‌ها

(صفحه 10) در هنگام انجام همه این کنش‌ها، دیگران و حقوق و تکالیف مربوط به نقش‌های خود و دیگران مد نظر است.

نمونه بیاورید (صفحه 12) :

در ارتباط با هر یک از مصادیق واژه "دیگران" چه کنش‌های اجتماعی ممکن است داشته باشیم.

غریبه / آشنا کلام زیبا ، مودبانه / کلام مودبانه ، آرامش در برخورد

دوست / دشمن برخورد دوستانه ، صمیمیت ، استفاده از ضمائم چون (تو) / برخورد سرد ، تدافعی

گذشتگان / معاصران / آیندگان عدم و غیبت / احترام و نقد مودبانه / مراعات حقوق

صفحه 12 پایین صفحه : ادب آداب خاصی دارد ولی آنچه از دل برآید لاجرم بر دل نشیند. وقتی فردی بخواهد با ادب رفتار کند با رعایت برخی آداب این کار را انجام می دهد، مثل پیشدستی در سلام کردن، دست دادن، لبخند زدن، صدای آرام، از جا برخاستن و غیره. تواضع و فروتنی شرط اصلی رعایت ادب است. (هرکاری قاعده و قانون دارد)

جدول صفحه 14:

ارزش (هدف)	هنجار (شیوه و روش)
نظم	کارهای خود را به موقع انجام بدیم، لباس ها و وسایل شخصی مان را تمیز نگه داریم و.....
ادب	حرمت یکدیگر را حفظ کنیم، پایمان را جلو دیگران دراز نکنیم و.....
عفت	عفت کلام را در برخورد و صحبت با دیگران رعایت کنیم - پاکدامن باشیم، دروغ نگوئیم و.....
حجاب	پوشش مناسب و در خور شان انسانی خود داشته باشیم، نگاه مان را از نامحرم باز بداریم و.....
ثروت	کم فروشی نکنیم، ربا خواری نکنیم، به دیگران کمک کنیم و.....

مقایسه کنید صفحه 15 :

معیار	کوه	ساختمان اداری
نقش انسان ها در پیدایش آن	-	*
معنادار بودن	-	*
محسوس بودن	*	*

تهیه و تنظیم: خاطره ضرغامی دبیر علوم اجتماعی شهرستان خرمشهر استان خوزستان 1399